

معرفی های گزارشی

◀ کلیات

◊ فرهنگ نامه جبهه: انقلاب اسلامی ایران در جنگ تحمیلی: آداب و رسوم، بازی ها، خلاقیت ها. اوقات فراغت

مهدی فهیمی، چاپ اول، تهران، پایداری، ۱۳۸۱، ۶۷۰صص، وزیری

در جلد چهارم فرهنگ نامه جبهه، خاطرات رزمندگان درباره چهار شاخصه فرهنگی رزمندگان و جبهه های جنگ، شامل آداب و رسوم، بازی ها، خلاقیت ها و اوقات فراغت در چهار بخش گردآوری شده است. بخش اول در سه موضوع امور اجتماعی، امور دفاعی، و امور عبادی تنظیم شده. هریک از چندین محور موضوعی جزئی تر برخوردارند که در آنها، خاطرات رزمندگان به ترتیب الفبایی آمده است. مبحث امور اجتماعی مشتمل است بر برادری و تعاون، بیماری و مداوا، حمل و نقل، خواب و بیداری، خوردن و آشامیدن، رفتار با حیوانات و حشرات، سخن و سکوت، عید و عزا، گفت و شنود، لباس، مرخصی، مکاتبه،

میهمانی و نظافت. همچنین در قسمت امور دفاعی از آداب پست و نگهبانی، حرب و شجاعت، سنگر و چادر، شهدا و مجروحان، فرماندهی و فرمانبری، مقابله با دشمن، و نظام جمع و آموزش سخن رفته است. مبحث امور عبادی مربوط به خاطرات رزمندگان درباره آداب استخاره و تفأل، امر به معروف و نهی از منکر، خودسازی، دعا و مناجات، عبادت، عهد و پیمان بستن، قرآن و نذر و نیاز است. در بخش دوم کتاب که به موضوع بازی ها اختصاص یافته براساس خاطرات رزمندگان، بازی های رزمندگان در قالب ۶ دسته به ترتیب الفبایی معرفی شده است: بازی های بومی؛ بازی های محلی؛ بازی های جنگلی و منطقه ای؛ بازی های ورزشی؛ تفریح و سرگرمی؛ متفرقه. در بخش سوم خلاقیت های رزمندگان، از جمله ساخت وسایل مختلف و به طور کلی خلاقیت در عملیات جنگی، زندگی در جبهه و اوقات فراغت. آخرین بخش کتاب خاطرات رزمندگان است از مناطق عملیاتی که به ترتیب حروف الفبایی باشد، عبارتند از:

مناطق عملیاتی جنوب و جنوب غرب؛ مناطق عملیاتی غرب و شمال غرب؛ مناطق عملیاتی غرب و جنوب؛ متفرقه. در پایان کتاب نمایه مدخل ها، نام و مشخصات و خاطرات آمده است.

◊ فرهنگ نامه جبهه: انقلاب اسلامی ایران در جنگ تحمیلی: اصطلاحات و تعبیرات اعلام

مهدی فهیمی، چاپ اول، تهران، پایداری، ۱۳۸۱، ۶۷۰صص، وزیری

فرهنگ جبهه مجموعه ای است شامل افکار، اعتقادات، باورها، پندها، دلپستگی ها، روابط، رفتارها، گفتارها و عرف و عاداتی که در جبهه های جنگ تحمیلی رایج بود. مطالب آن براساس خاطرات و روایات ۱۵۰۰۰۰ رزمنده از سراسر کشور در سال های ۱۳۷۸-۱۳۶۶، در قالب ۱۱ موضوع و ۳۰ جلد منتشر شد. اینک فرهنگ نامه جبهه در هشت جلد، علاوه بر مطالب پیشین، افزودن ۱۰ موضوع جدید همراه با انبوهی روایات دیگر، در ۲۱ موضوع منتشر شده است. موضوعات بیست و یک گانه مجموعه هشت جلدی فرهنگ نامه جبهه، به ترتیب الفبایی عبارت اند از: آداب و

رسوم؛ اصطلاحات و تعبیرات؛ اعلام؛ امدادها؛ غیبی؛ اوقات فراغت؛ بازی‌ها؛ تابلو نوشته‌ها؛ حاضر جوابی‌ها؛ خلاقیت‌ها؛ رؤیاهای صادق؛ شعارها و رجزها؛ شوخ طبعی‌ها؛ شهادت‌نامه‌ها؛ کلمات قصار؛ مشاهدات؛ مکاشفات؛ منظومه‌ها؛ نامه‌ها؛ نیایش‌ها؛ یادداشت‌های روزانه؛ یادگار نوشته‌ها. گفتنی است که در چاپ پیشین، هر موضوع در چندین جلد به چاپ رسیده که اینک تمام خاطرات مربوط به یک یا چند موضوع در یک جلد گنجانده شده است. کتاب حاضر نخستین جلد مجموعه یاد شده و مشتمل بر دو موضوع اصطلاحات و تعبیرات و اعلام است که در دو بخش سامان یافته است. در بخش اول، فهرست اصطلاحات و تعبیرات رایج در جبهه به صورت الفبایی تنظیم و با شرح و توضیحی همراه گشته است. در بخش دوم نیز ابتدا فهرست اسامی خاصی که در جبهه‌ها رواج داشت به صورت الفبایی، همراه با توضیحاتی درباره مفهوم، کاربرد و مصداق آن اسامی آمده است؛ سپس نمایه و مدخل‌ها، آن‌گاه فهرست اسامی راویان خاطرات درج گردیده است. صفحات پایانی نیز به معرفی تعدادی از جنگ‌افزارها و فهرست الفبایی و مشخصات عملیات دوران دفاع مقدس اختصاص یافته است.

◊ فرهنگ‌نامه جبهه: انقلاب اسلامی ایران در جنگ تحمیلی: آداب و رسوم. تابلو نوشته‌ها، یادگار نوشته‌ها، نامه‌ها

مهدی فهیمی، چاپ اول، تهران، پایداری، ۱۳۸۱، ۶۴۶ص، وزیر
در جلد دوم ویرایش و چاپ جدید فرهنگ‌نامه جبهه، مجموعه مطالب براساس خاطرات رزمندگان در سه موضوع تابلو نوشته‌ها، یادگار نوشته‌ها و نامه‌ها با افزوده‌های فراوانی به چاپ رسیده است. در بخش اول، ابتدا متن الفبایی عبارات نوشته شده بر روی تابلوها در تمام مناطق جنگی آورده شده، سپس خاطراتی از رزمندگان درباره برخی

تابلو نوشته‌ها روایت شده است. در بخش دوم یادگار نوشته‌ها مجموعه‌ای از نوشته‌های باقی مانده رزمندگان در پنج بخش موضوعی گرد آمده که عبارت‌اند از: پندنامه‌ها، پیام‌ها، حسب حال‌ها، شفاعت‌نامه‌ها و یادگار نوشته‌ها. آخرین بخش کتاب شامل مجموعه‌ای از نامه‌های رزمندگان اسلام است که در دو دسته تقویم نامه‌های خانوادگی و تقویم نامه‌های دوستانه، تنظیم شده‌اند. در پایان کتاب، نام و مشخصات روایت کنندگان خاطرات و فهرست مطالب سه موضوع این جلد، به ترتیب الفبایی آورده شده است. همچنین در لابه لای صفحات، عکس‌هایی از رزمندگان و جبهه‌های جنگ، متناسب با موضوع کتاب چاپ شده است.

◊ فرهنگ‌نامه جبهه: انقلاب اسلامی ایران در جنگ تحمیلی: رؤیاهای صادق، مکاشفات، مشاهدات

مهدی فهیمی، چاپ اول، تهران، پایداری، ۱۳۸۱، ۵۹۸ص، وزیر

در جلد پنجم فرهنگ‌نامه جبهه، خاطرات رزمندگان در زمینه سه موضوع رؤیاهای صادق، مکاشفات و مشاهدات گردآوری و به ترتیب الفبایی عناوین تنظیم شده است. بخش اول مشاهدات، که شامل خاطراتی از مشاهدات واقعی رزمندگان است با شش موضوع جزئی تر تدوین گردیده که عبارت‌اند از: آموزش و اعزام، پست و نگهبانی، اولین روزهای حضور در جبهه، جنگ و گریز، دشمن و زخمی‌ها و شهدا. کتاب با نمایه الفبایی مدخل‌ها به تفکیک بخش‌ها و نام و مشخصات راویان خاطرات این جلد به پایان می‌رسد.

◊ فرهنگ‌نامه جبهه: انقلاب اسلامی ایران در جنگ تحمیلی: شوخ طبعی‌ها، شعارها، رجزها و منظومه‌ها.

مهدی فهیمی، چاپ اول، تهران، پایداری، ۱۳۸۱، ۷۶۰ص، وزیر.

سومین جلد مجموعه هشت جلدی فرهنگ‌نامه جبهه در قالب سه موضوع شوخ طبعی‌ها،

شعارها و رجزها، و منظومه‌ها سامان یافته است. در بخش اول متن شوخ طبعی‌های رزمندگان در سیزده شکل و زمینه مختلف به ترتیب الفبا درج شده که عبارت‌اند از: اشاره و کنایه، بدیهه‌گویی، تواضع و تجاهل، جنگ و دشمن، خوردن و آشامیدن، رندی و عیاری، سلام و صلوات، شهادت و بهشت موعود، عبادت و دعا، غیبت و حضور، گفت و شنود، مزاح و مطایبه، وقایع اتفاقیه. در پایان این بخش قسمتی با عنوان حاضر جوابی‌ها نیز اضافه شده است. در بخش دوم گردآوری و در چهار بخش زیر به ترتیب الفبایی تنظیم شده است.

متن الفبایی مطلع‌ها؛ شوخی شعارها؛ شعارهای ترکی؛ شعارهای پراکنده. در سومین بخش کتاب نیز مجموعه‌ای از شعارهای رایج در جبهه که مضامین گوناگونی دارد، گردآوری و در ۱۰ موضوع مختلف به ترتیب الفبایی حروف مطلع اشعار، تنظیم و برابر هر شعر، توضیحی آمده است. موضوعات ده گانه عبارت‌اند از: استغاثه و توسل به تذکره شهدا، رزم جوی و دریغ‌گویی، سرباز سروده شاهکارها، شعر عامیانه، صدام‌سرای، نظیر و نقیصه، وصف حال و کتاب عروضی برخی اشعار، نمایه الفبایی مدخل‌های کتاب و نام و مشخصات راویان خاطرات درج شده است.

◊ دانشنامه ادب فارسی: ادب فارسی در آسیای میانه حسن انوشه، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۱، ۱۰۴۶ص، رحلی.

ویراست دوم از جلد نخست دانشنامه ادب فارسی که با تغییرات و اضافاتی به چاپ رسیده شامل معرفی شخصیت‌ها و آثار علمی و فرهنگی آسیای میانه است که با آب روشنایی -رمانی درباره زندگی کارگردان سدنارک در تاجیکستان- آغاز می‌گردد و با یویچ -فولکلورشناس و مترجم روسی تبار تاجیکستانی- پایان می‌پذیرد. هر یک از مدخل‌های کتاب با آوانگاری درج گردیده و در انتهای کتاب گزیده کتاب شناسی فراهم آمده است.

◀ فلسفه و کلام

◊ شگردها، امکان‌ها و محدودیت‌های بحث با بنیادگرایان (درآمدی بر روشنگری)

هویرت شلایشرت؛ مترجم: محمدرضا نیکفر، چاپ اول، تهران، طرح نو، ۱۳۸۱، ۲۴۴ص، رقی.

موضوع اصلی کتاب، بررسی اندیشه‌های بنیادگرایی است که اجازه ظهور اندیشه مخالف خود را بر نمی‌تابند و عقاید خود را حقیقت و عقاید دیگران را باطل می‌پندارند. سعی نگارنده بر آن است تا با مسروری بر تاریخچه اندیشه‌های بنیادگرایان و زمینه‌های اجتماعی بروز آنها، محدودیت‌های بحث با آنان را شرح دهد. در بخشی از کتاب، مخاطبان با انواع شگردها و استدلال‌های بنیادگرایان آشنا می‌شوند. به‌زعم نگارنده: «پسروی از ایدئولوژی، داشتن تعصب و خشک‌اندیشی و عدم انتقاد درونی از خود از جمله ویژگی‌ها و محدودیت‌های بحث با بنیادگرایان است».

◊ بازاندیشی تاریخی علم کلام: تحقیقی پیرامون نظریات کلامی اشعریان، ماتریدیان و طحاویان محمدانور بزرگزاده، چاپ اول، تربت جام، احمد جام، ۱۳۸۱، ۱۶۰ص، رقی.

نگارنده در این کتاب ضمن شرح دیدگاه‌های کلامی اشعریان، ماتریدیان و طحاویان، به مقایسه آنها اهتمام نموده است. وی ابتدا بحثی را در بخش نخست با عنوان عقیده در اسلام مطرح کرده و طی آن اهمیت و جایگاه عقیده در اسلام را شرح داده است. در همین بخش: فایده، تعریف و غرض علم اصول دین تبیین می‌شود. در بخش دوم تعریف، موضوع و فایده علم کلام بیان شده، سپس دلایل نامیدن علم اصول دین به علم کلام بررسی می‌گردد. در ادامه این بخش، علل گرایش برخی فرقه‌ها به علم کلام و نیز دیدگاه‌های نظریه پردازان کلامی تعقل‌گرا و نص‌گرا و علل ظهور و افول آنها توضیح داده می‌شود.

◊ هویت تشیع

احمد وائلی؛ مترجم: ناصر سلمانی ایزدی، چاپ اول، سبزواری، دانشگاه تربیت معلم سبزواری، ۱۳۸۱، ۲۷۰ص، وزیری.

هویت شیعه حاوی مباحثی درباره تاریخ شیعه، تحولات، اعتقادات و فرقه‌های مختلف آن است. در این کتاب همچنین به برخی شبهات موجود درباره شیعه پاسخ داده شده است. کتاب با مباحثی از این قبیل نظام یافته است: شروع تشیع، رافضی نبودن شیعه، ایرانی بودن تشیع، هویت نژادی شیعه، زبان و مذاهب شیعه، عبدالله بن سبا، شیعه و امام مهدی (عج)، شیعه و تهمت‌های ناروا، اتهام شیعه به ضدیت با عرب (شعوبیه)، و عوامل پیدایش شیعه.

◊ نقد و طرح اندیشه‌ها در مبانی اعتقادی

رضی شیرازی، چاپ اول، تهران، اسوه، ۱۳۸۱، ۳۵۲ص، وزیری.

نویسنده مبانی اعتقادی مسلمانان را به اجمال بررسی می‌کند. وی ابتدا شبهات و مغالطات مادیون را درباره خداوند و راه‌های اثبات صانع، توضیح می‌دهد. به اعتقاد نویسنده، برهان فطرت، برهان نظم، برهان هدایت، برهان وجوب و امکان و برهان صدیقین، پنج برهان مستقن برای اثبات وجود خداوند هستند. در بخش بعدی، توحید و سپس صفات و افعال حق تشریح می‌شود. نبوت عامه و خاصه، معاد و بازگشت اعمال، تجرد روح و احتضار و برزخ، تفسیر سوره قیامت و آثار اعتقاد به معاد از دیگر مطالب کتاب هستند.

◊ سیر تحلیلی کلام اهل سنت از حسن بصری

ناشیخ ابوالحسن اشعری

عبدالله احمدیان، چاپ اول، تهران، احسان، ۱۳۸۱، ۶۸۰ص، وزیری.

نگارنده ضمن به دست دادن تعریف و تاریخچه‌ای از علم کلام اهل سنت، مهم‌ترین فرقه‌های (مکاتب) کلامی اهل سنت (ع) یعنی معتزله، اشاعره، و جبریه را معرفی کرده است. برای این منظور، نویسنده ذیل نام هر یک از

مکاتب، آرا و اندیشه‌های آنها را شرح داده، سپس در فصلی جداگانه مکاتب مورد نظر را با یک دیگر مقایسه کرده است. بخشی از کتاب نیز به شرح و تفسیر مباحثی از این قبیل اختصاص دارد: اصول و فروع دین اسلام، اصطلاحات علم کلام، صفات، کلام، تنزیهات و صفات فعلیه، قضا و قدر، مسئله جبر و اختیار، ایمان و آخرت، معاد، ملائکه و نبوت.

◊ درآمدی بر تحول نظریه دولت در اسلام

احمد جهان‌بزرگی، چاپ اول، تهران، دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۱، ۳۰۸ص، وزیری.

بحث آغازین کتاب مربوط به زمینه تاریخی نظریه دولت در سال‌های نخستین بعد از رحلت پیامبر (ص) است. در بخش دوم ولایت سلمان و دیدگاه خوارج، مرجئه، زیدیه، جبریه و تفویضیه درباره ولایت و زعامت بررسی می‌شود. فقاقت زید بن علی و وضعیت جامعه اسلامی پس از امام عسکری (ع)؛ عصر غیبت؛ فقاقت شیخ صدوق، کلینی، شیخ طائفه، علامه حلی و علمای صفویه، قاجار، و عصر مشروطه از دیگر موضوعات کتاب هستند. تفصیل آرای آیه‌الله بروجردی، آیه‌الله منتظری و امام خمینی (ره) را نیز درباره «دولت» مطرح می‌کند. در پایان کتاب، حدود اختیارات ولی فقیه و نسبت آن با آزادی و لیبرالیسم سنجیده می‌شود.

◊ دموکراسی در اسلام

مالک بن نبی؛ مترجم: عبدالعزیز مولودی، چاپ اول، بوکان، عبدالعزیز مولودی، ۱۳۸۱، ۵۶ص، رقی.

نوشتار حاضر ترجمه سخنرانی مهندس مالک بن نبی در جمع دانشجویان مراکشی در سال ۱۹۶۰ میلادی است. وی در این سخنرانی با اشاره به گذشته جامعه اسلامی و تحولات مربوط به آن، نشان می‌دهد که دموکراسی نه به عنوان روشی کارآمد، بلکه به عنوان ماهیتی برخاسته از اسلام مطرح بوده است که به دلیل

اختلافاتی که پس از جنگ صفین میان مسلمانان بروز کرد، این ماهیت دگرگون شد و خاصیت خود را از دست داد. به زعم وی اگر در دنیای جدید عناصر اصلی این ماهیت (دموکراسی اسلامی) مجدداً احیا، و فعال شوند، جای امیدواری است که جوامع اسلامی هم به وسیله حکومتی دمکراتیک اداره گردند.

◀ فقه و حقوق

◊ تنبیه الامه و تنزیه المله (رساله‌ای در مردم سالاری دینی و استبداد دینی)

محمدحسین نائینی؛ به اهتمام: حمیدرضا محمودزاده حسینی، چاپ اول، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۱، ۱۷۸ ص، رقعی.

رساله «تنبیه الامه و تنزیه المله» نوشته علامه نائینی با مباحثی در باب مشروطیت، اسلام، دولت و ملت تدوین شده است. به زعم مترجم، در این رساله، علامه نائینی دو هدف اساسی را دنبال کرده است: «۱. آگاه کردن مردم نسبت به حقوق و ارزش‌هایی که سال‌ها توسط پادشاهان ستمگر از آنان سلب شده بود و آنها نیز به سبب بی‌اطلاعی و نادانی، نه تنها در صدد پس گرفتن برنیامده بودند، بلکه هرگز چنین حقوقی را برای خود تصور هم نمی‌کردند. ۲. پاک کردن دامن شریعت مقدس اسلام از لکه ننگی که بر اثر بی‌اطلاعی و یا به خاطر اغراض و منافع شخصی به آن نسبت داده می‌شد و به غلط اسلام را مخالف حقوق مردم و طرفدار استبداد معرفی می‌کرد.» برخی مباحث مطرح شده در رساله عبارت اند از: محدودیت حکومت، میزان محدودیت، و مشروطیت، شرایط و وظایف نمایندگان مجلس، قوای استبداد و راه مقابله با قوای استبداد.

◊ قواعد فقه مدنی

اسدالله لطفی، چاپ اول، تهران، سمت، ۱۳۸۱، ۲۱۶ ص، وزیری
در این کتاب - که متناسب با سرفصل‌های قواعد فقه برای دانشجویان گرایش فقه و

مبانی حقوق اسلامی تدوین شده - هفت قاعده فقهی به تفصیل، و چند مسئله فقهی به اجمال بررسی شده است. نویسنده در فصل اول تفاوت قاعده فقهی را با قاعده اصولی، ضابطه فقهی، نظریه فقهی، مسئله فقهی و قاعده حقوقی مشخص می‌کند. مباحث بعدی شامل بررسی هفت قاعده فقهی است که عبارت اند از: قاعده لاضرر و لاضرار، قاعده غرر، قاعده اتلاف، قاعده مایضمن بصحیحه یضمن بفاسده، قاعده ضمان معاوضی، قاعده شرط فاسد مفسد عقد نیست و قاعده حجیت سوق المسلمین.

◊ امام، اخلاق، سیاست

سید حسن اسلامی، چاپ اول، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۱، ۲۹۴ ص، رقعی

موضوع اصلی کتاب، بررسی نسبت اخلاق با سیاست از دیدگاه امام خمینی (ره) است که در سه بخش فراهم آمده است: بخش نخست، نگاهی است به اصول اخلاق نظری اسلامی امام خمینی (ره) و آموزه‌های اساسی ایشان در باب اخلاق. بخش دوم تأملی است در باب رابطه اخلاق و سیاست. در بخش سوم، از سیاست اخلاقی و عناصر اخلاقی در سیاست سخن رفته که عبارت اند از: صداقت، انتقادپذیری و ساده‌زیستی، کتاب با کتاب نامه به پایان می‌رسد.

◊ قرآن و حدیث

◊ بررسی نظریه عرفی بودن زبان قرآن

ناهید دامن‌پاک مقدم، چاپ اول، تهران، تاریخ و فرهنگ، ۱۳۸۱، ۲۰۲ ص، وزیری
در این نوشتار، سعی شده از منظر زبان‌شناختی، نظریه عرفی بودن زبان قرآن بحث و بررسی شود. بخش نخست با عنوان کلیات، شامل موضوعاتی چون تعریف اصطلاحات، پیشینه بحث در میان مسلمانان و غربی‌ها و پیشینه آثار منتشر شده در این خصوص است. تلاش نگارنده در این بخش آن است که منظور خود را از عرفی بودن زبان قرآن، یعنی به کارگیری

زبان عرب حجاز در عهد رسول خدا (ص)، با تمام ویژگی‌های زبان‌شناختی آن، نشان دهد. در بخش دوم تعریف نظریه عرفی بودن زبان قرآن، مشخصات مبانی و ادله عرفی بودن زبان قرآن بررسی شده است. آخرین بخش کتاب، اساساً در پاسخ گویی به شبهات موجود در باب عرفی بودن زبان قرآن نگارش یافته است. حاصل سخن این بخش آن است که پذیرفتن نظریه عرفی بودن قرآن به هیچ وجه به معنای تأثیرپذیری از فرهنگ جاهلی نیست؛ زیرا قرآن از زبان قوم و تشبیهات و لغات آنها برای تفهیم بهتر مقاصد بلند خود استفاده کرده است. از طرفی دیگر، عرفی دانستن زبان قرآن به معنای کهنگی قرآن و جهانی نبودن تعالیم آن نیست؛ زیرا قرآن می‌تواند تعالیمی برای بشریت در تمام اعصار داشته باشد.

◊ معنای متن: پژوهشی در علوم قرآن

نصر حامد ابوزید؛ مترجم: مرتضی کریمی‌نیا، چاپ اول، تهران، طرح نو، ۱۳۸۱، ۵۸۴ ص، رقعی

«ابوزید» در این کتاب کوشیده است مباحث رایج قرآنی را از منظری تازه و با نگرش و ذهنیت امروزی ببیند. مراد از نگرش و ذهنیت امروزی، تمامی ابزارهایی است که امروزه در اختیار داریم. بنابراین کتاب حاضر از یک سو، کتابی سنتی است؛ یعنی هم به موضوعی کهن در میراث اسلامی می‌پردازد و هم مواد و مصالح اصلی آن عمدتاً متون و نظریات تدوین یافته در سنت گذشته ماست. از سوی دیگر این کتاب اثری مدرن است، بدین معنا که می‌کوشد با به کارگیری نظریه‌های متن‌شناختی و روش‌های متن‌پژوهی و زبان‌پژوهی، قرآنی تازه از علوم قرآن به دست دهد. مهم‌ترین نظر طرح شده در کتاب حاضر، پیوند متن و واقعیت است که ابوزید آن را بر هر متن ممتازی، مانند شاهکارهای ادبی، از جمله قرآن، صادق می‌داند. کتاب در سه بخش اصلی سامان یافته است. بخش نخست ذیل عنوان شکل‌گیری و شکل‌دهی متن

در فرهنگ، شامل مفهوم وحی، نخستین گیرنده متن، مکی و مدنی بودن آیات و اسباب نزول و ناسخ و منسوخ است. بخش دوم با عنوان ساز و کارهای متن مشتمل بر این موضوعات است: اعجاز، مناسبت میان آیات و سوره، غوض و وضوح، عام و خاص و تفسیر و تأویل. در بخش سوم تغییر مفهوم و کارکرد متن در نگاه علوم فقه، کلام، قصص قرآنی، و تأویل بررسی شده است.

◇ تفسیر نور

محسن قرآتی، چاپ اول، تهران، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۱، ۴۷۴ ص، وزیری

کتاب حاضر جلد هشتم از تفسیر نور است که از مرکز فرهنگی «درس‌هایی از قرآن» به چاپ رسیده است. جلد حاضر با ترجمه و تفسیر آیات ۷۸ سوره حج آغاز می‌شود و با آیه ۹۰ سوره نمل به پایان می‌رسد. مطالب کتاب با این ترتیب، فراهم می‌آید: ابتدا متن آیه، با رسم الخط عثمان طه، سپس ترجمه آیه (براساس شش ترجمه قرآن) و آن‌گاه این مطالب درج می‌گردد: نکته‌ها؛ شامل: الف) بیان ریشه و ترجمه لغات مشکل آیه، ب) بیان شأن نزول آیه، ج) بیان آیات مرتبط با آیه مورد نظر، د) بیان روایات ذیل آیه، ه) بیان برخی توضیحات برای روشن تر شدن مفهوم آیه، و) طرح برخی پرسش‌ها و پاسخ‌ها، پیام‌ها و نتیجه‌گیری‌های آیه، پاورقی که نشانی آیات و روایات و کتب تفسیری به اختصار در آن درج گردیده است.

◇ فتنه از نگاه قرآن و حدیث

علی اصغر یساقی، چاپ اول، تهران، تاریخ و فرهنگ، ۱۳۸۱، ۲۲۴ ص، وزیری
در این کتاب با استناد به آیات قرآن کریم، تعریف و مصادیق فتنه بازگو شده است. نگارنده در مقدمه کتاب، درباره فتنه چنین می‌گوید: مفهوم فتنه از جمله مفاهیم و موضوعاتی است که از آغاز تاکنون تفسیرهای گوناگونی به خود دیده است. این واژه، گاه با ابتلا و امتحان مترادف دانسته شده و گاه به

کفر و شرک یا عذاب و گناه و... معنا گشته است. نگارنده در فصل نخست برای به دست دادن تعریفی دقیق از واژه فتنه، مجموعه آیه‌ای گرد آورده که به نظر می‌رسد با فتنه ارتباط داشته باشد؛ سپس به نتیجه‌گیری و استخراج یک تعریف می‌پردازد. وی آن‌گاه بنی‌امیه را به منزله مصداق فتنه در اسلام معرفی کرده و برخی پیش‌گویی‌های قرآن و پیامبر (ص) را در این زمینه آورده است. در انتهای کتاب نیز ویژگی‌ها، خاستگاه‌ها و راه‌های رهایی از فتنه بیان شده است.

◇ تحریف قرآن (توهم، یا، حقیقت)

فیض‌الله عابدینی، چاپ اول، تهران، توسعه علوم، ۱۳۸۱، ۹۶ ص، رقی
این کتاب در دو بخش تدوین شده است: در بخش نخست شرحی از معنای لغوی و اصطلاحی تحریف به دست داده شده و در بخش دوم ده عامل که به نظر نگارنده مهم‌ترین اسباب توهم تحریف به شمار می‌روند، تحقیق و بررسی شده است. این عوامل عبارت‌اند از: آمیختگی حدیث پیامبر (ص) با آیات قرآن؛ آمیختگی نص و تفسیر؛ احادیث جعلی و توجیه ناپذیر؛ دخالت عقل در برابر نص؛ سوزاندن مصاحف در زمان عثمان و عدم پذیرش قرآن تدوینی امام علی (ع) کتب غیر معتبر حاوی احادیث تحریف؛ عدم انطباق اعراب برخی از کلمات قرآن با قواعد عربی؛ تعدد قرائت‌ها؛ عداوت برخی از مستشرقان.

◇ معناشناسی واژگان قرآن (فرهنگ اصطلاحات قرآنی)

صالح عظیمه؛ مترجم: حسین سیدی، چاپ اول، مشهد، به‌نشر، ۱۳۸۱، ۶۹۴ ص، وزیری
دکتر صالح عظیمه - نویسنده قرآن پژوه سوری - در این کتاب، به شکل موضوعی به شرح و بررسی واژگان قرآنی اهتمام نموده است؛ واژگانی همچون: ابتلا، اعتزال، انسان، برزخ، تطیر، تمثل، حبط، حکمت، ذکر، شفاعت، عقل، قضاء، کلام، ملکوت،

ولایت و یقین. روش و نگاه نویسنده تحلیلی-تطبیقی است. وی صرفاً به ذکر آیات و روایات بسنده نمی‌کند، بلکه از دواوین شعرای عرب و متون عرفانی‌ای مانند فصوص الحکم و فتوحات مکیه بهره می‌گیرد. نویسنده در تحلیل مقوله مرگ به نقل از قبسات میرداماد می‌گوید: حقیقت مرگ جسمانی انتقال جوهر نفس ناطقه از اقلیم زمان به عالم دهر و از حیات ظاهری به حیات حقیقی است.

◇ بوهان قرآن

عطاءالله اشرفی اصفهانی، چاپ اول، تهران، اسوه، ۱۳۸۱، ۴۶۴ ص، وزیری
کتاب در دوازده فصل و یک خاتمه فراهم آمده است. در فصل اول فلسفه نزول دفعی و تدریجی قرآن مطرح می‌گردد؛ سپس نام‌های مختلف قرآن مانند مصحف و فرقان، نام‌گذاری سوره‌ها، روش تشخیص آیات مکی و مدنی، و جمع‌آوری و اعراب‌گذاری قرآن، به بحث گذاشته می‌شود. مؤلف در فصل پنجم خاتمیت و امی بودن پیامبر (ص) را بررسی کرده و در فصل ششم چند آیه قرآنی را تفسیر می‌کند. در فصل هفتم درباره جهان‌آفرینش بحث می‌شود و در فصل‌های پایانی کتاب این موضوعات مطرح می‌گردد: محکم و متشابه، نسخ و بقاء، حجیت سنت، عصمت انبیا، علم غیب معصومین، و اسباب عاقبت خوب و بد.

◇ نسیم وحی: آشنایی با مفاهیم قرآن

کاظم محمدی، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۱، ۱۶۴ ص، رقی
مطالب کتاب حاوی نکاتی است درباره مفاهیم ظاهری و باطنی قرآن، حروف مقطعه، باطن و مدنی، تفسیر و تأویل قرآن، ناسخ و منسوخ، سوگندهای قرآن، لغات غیر عربی قرآن، شأن نزول آیات و جمع‌آوری تدوین قرآن.
◇ هدایت و سیاست در پرتو گفتگوهای امیرالمؤمنین (ع)
مهدی عبداللهی، چاپ اول، قم، انتشارات پیام امام هادی (ع)، ۱۳۷۹، ۳۲۴ ص، وزیری

کتاب گردآوری و ترجمه گفستگوهای امیرمؤمنان(ع) با افراد گوناگون اعم از دوست و دشمن است که به مناسبت سال امیرالمؤمنین تنظیم و نشر یافته است.

◇ گزیده میزان الحکمة

محمد محمدی ری شهری، ترجمه حمیدرضا شیخی، چاپ اول، قم، دارالحديث، ۱۳۸۱، ۹۲۸ ص، وزیری

میزان الحکمة مجموعه حدیثی جدیدی است که به کوشش حجة الاسلام والمسلمین محمد محمدی ری شهری گردآوری شده است. این مجموعه مقدمه طرح بزرگی است که در تمامی روایات مرتبط با مسائل فکری، اخلاقی و اجتماعی از منابع مختلف حدیثی شیعه و اهل سنت استخراج شده و در ذیل موضوعات مشخص در یک مجموعه بزرگ به نام موسوعه میزان الحکمة عرضه خواهد شد.

هدف از ارائه این اثر، نگاهی جامع به معارف دینی است که فهم عمیق تعالیم الهی را به دنبال دارد. این نگاه، محصول تفسیر هر آیه و یا روایت در منظومه هماهنگ گزاره‌های دینی است. میزان الحکمة با کنار هم نهادن اعضای هر خانواده مضمونی، رسیدن به این منظر را تسهیل می‌کند.

در این مجموعه تلاش شده تا موضوع بندی احادیث با دقت نظر انجام گیرد و از تکرار احادیث یا تداخل عناوین پرهیز شده است، و به ذکر احادیثی که مضمون اخلاقی یا اجتماعی در بردارند و یا مرتبط با مسائل فکری و اعتقادی است، می‌پردازد.

در تنظیم این اثر از مصادر روایی شیعه و اهل سنت سود جسته شده و پیش از بیان روایات معصومان در هر موضوع نخست آیات مربوط به آن را آورده است. این مجموعه از ۵۶۴ عنوان، ۴۲۶ باب و ۲۳۰۳۰ حدیث تشکیل شده است.

با توجه به استقبال گسترده دوستاناران مکتب اهل بیت، و به جهت تسهیل در دستیابی به احادیث هر موضوع و سهولت حمل و نقل آن، منتخب میزان الحکمة در یک جلد فراهم آمده است. ترجمه فارسی منتخب نیز با

عنوان گزیده میزان الحکمة به تازگی انتشار یافته، در اختیار علاقه‌مندان فارسی زبان قرار دارد.

◇ میراث حدیث شیعه

مهدی مهریزی و علی صدرایی خویی، چاپ اول، قم، دارالحديث، ۱۳۸۱، ۵۱۶ ص، وزیری

در دفتر هشتم کتاب میراث حدیث شیعه رساله‌های زیر برای اولین بار انتشار یافته‌اند:

۱. الأریعون حدیثاً، از ابراهیم بن سلیمان قطیفی (م حدود ۹۴۸ق)، تحقیق: علی رضا هزار.

۲. المکتون فی حقائق الکلم النبویة (بخش دوم)، از روزبهان بقلی شیرازی، بقلی در این رساله چهارصد حدیث نبوی را به روش عرفانی شرح و تفسیر نموده است. بخش اول این رساله در دفتر دوم میراث حدیث شیعه قبل از این منتشر شده بود و در این دفتر بخش دوم و پایانی آن منتشر شده است.

۳. گنج گهر، ترجمه منظوم نثر اللثالی از ندیمی شاعر قرن نهم هجری، تحقیق: سید جعفر حسینی اشکوری، دوم اردیبهشت

۴. الحاشیة علی أصول الکافی، از مولی محمدامین استرآبادی اخباری (م ۱۰۳۶ق). این حاشیه را ملا خلیل قزوینی جمع‌آوری و تنظیم نموده است. تحقیق: علی فاضلی.

۵. شرح دعای «یا من تحل به عقد المکاره» امام سجاد(ع)، از عالمی ناشناخته از حدود سده یازدهم هجری، به زبان فارسی، تحقیق: سید محمدرضا حسینی.

۶. اجازه ملا احمد نراقی به ملا علی آرائی، به زبان عربی.

۷. شرح الأحوال من البدایة إلى المال (شرح حال خودنوشت ملا علی آرائی)، به زبان فارسی.

۸. معرفی ایجاز المقال فی علم الرجال ملا فرج الله بن محمد حویزی (قرن ۱۱)، معرفی از: سید صادق حسینی اشکوری.

شایان ذکر است که در پایان این دفتر، فهرست عمومی هشت دفتر منتشر شده، شامل: فهرست عنوان رساله‌ها، پدیدآوردندگان،

مصححان آمده است.

◁ اخلاق و تعلیم و تربیت

◇ آیین خردپروری: پژوهشی در: نظام تربیت

عقلانی، بر مبنای سخنان امام علی(ع) سعید بهشتی، چاپ اول، تهران، دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۱، ۳۰۰ ص، وزیری

نویسنده در بخش نخست اهمیت اهداف، پرسش‌ها، ضرورت‌ها و روش‌های تحقیق خود را متذکر می‌شود؛ سپس واژه‌های مترادف با عقل مانند قلب و لب و حجر و فهم ... و نیز واژگان مترادف جهل از جمله

حمق و جنون و خسوف ... بررسی می‌گردد. نگارنده با توجه به دیدگاه امام علی(ع) عقل را

به عقل مطبوع و مسموع و نیز عقل رعایی و روایی تقسیم کرده، هر یک را بررسی و ارزیابی می‌کند. او در بخش سوم، نظام تربیت عقلانی

را با توجه به هدف‌ها، بنیادها و روش‌های تربیت عقلانی شرح می‌دهد.

◁ تاریخ و شرح حال

◇ ققنوس عصیان: روایتی دیگر از اندیشه دکتر

شریعتی

علی شریعتی، چاپ اول، تهران، قصیده سرا، ۱۳۸۱، ۳۲۸ ص، رقی

این مجموعه به مناسبت شصت و هشتمین سالروز تولد زنده‌یاد شریعتی فراهم آمده و حاوی مقالاتی است که در هر یک، از منظری خاص به شریعتی و اندیشه او توجه شده است. برخی از نگارندگان طرحی کلی از ابعاد فکری، روحی و منشی او به دست

داده‌اند و برخی دیگر به وجه یا بعدی از ابعاد اندیشگی او اشاره کرده‌اند. عناوین مقالات بدین شرح است: شریعتی خروس بی محل؛

دموکراسی و گفتمان نئوشریعتیست؛ شریعتی معلم - فصلی از حیات اجتماعی و فکری شریعتی؛ سیمای یک زندانی: نگاهی

به کتاب شریعتی به روایت اسناد ساواک؛ الگوهای تفکر اجتماعی شریعتی؛ رادیکالیسم از دو دیدگاه: گفتمان کلاسیک و نورادیکالیسم

شریعتی؛ شریعتی و ماسینیون؛ بررسی چند اثر دانشگاهی در مورد شریعتی؛ چند ملاحظه کلی به جای نقد و بررسی.

◊ بهائیت در ایران

سعید زاهد زاهدانی؛ با همکاری: محمدعلی سلامی، چاپ اول، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱، ۳۳۲ص، وزیری در کتاب حاضر، ایدئولوژی و زمینه های پیدایش و رشد هریک از فرقه های بهائیت - فرقه های بابیه، شیخیه، ازلیه و بهائیه - از عصر قاجاریه تا پایان دوران پهلوی دوم بررسی شده است. کتاب با مباحثی کوتاه در باب بهایی گری پس از پیروزی انقلاب اسلامی به پایان می رسد. در مقدمه کتاب آمده است: محقق در این کتاب روشن می کند که این فرقه (بهائیت) به عنوان حرکتی بر ضد سنت های دینی و اجتماعی ملت ایران با پشتیبانی حکومت های استعماری به وجود آمدند و در صدد از بین بردن نفوذ تشیع و روحانیت شیعه در ایران بوده اند؛ که بررسی ایدئولوژی مذهبی آنها و سیر تحولات و تغییرات در این مسلک حاکی از نیت واقعی آنها مبنی بر بی اعتمادی مردم و سست شدن اعتقاد آنها نسبت به اصول مذهبی مورد قبول خود می باشد. چرا که اعتقاد به اصول عقایدی تغییرناپذیر مانع نفوذ استعمار در ایران شده بود و اصول مذهبی مورد قبول مردم آنها به تحرک علیه منافع استعماری و ادار کرده بود و با تغییر نقطه ای در اصول اعتقادی مردم، امکان تکرار جنیش های مذهبی از بین می رفت. در این راستا، بهائیت مهم ترین اصول اعتقادی تشیع را هدف قرار داده بود که با زیر سؤال رفتن آن، هرگونه تحرک مذهبی - سیاسی غیر ممکن می شد و دقیقاً به همین خاطر بود که در عصر پهلوی دوم رژیم شاه دست بهائیان را در تمامی زمینه ها در ایران باز گذاشته بود؛ زیرا که گسترش تفکر بهایی هرگونه تفکر مبارزات مذهبی را که امام خمینی (ره) سمبل آن شناخته شده بود، زیر سؤال می برد.

◊ تکمله نفعات الانس

رضی الدین عبدالغفور لاری، چاپ اول، کرج، جام گل، ۱۳۸۱، ۲۳۴ص، رقیعی عبدالغفور لاری از شاگردان برجسته عبدالرحمن جامی است که در این رساله دقایق احوال استاد را از آغاز حیات تا انجام آن باز نموده است. بنابر آنچه لاری در مقدمه کتاب آورده، پس از آن که شرح مشکلات نفعات الانس به پایان آمد - با توجه به این که نفعات الانس در احوال مشایخ تاروزگار مؤلف بود - نگارنده ذکر احوال جامی را در آن خالی دید؛ از این رو بر آن شد تکمله ای بر آن بنویسد. گزارش احوال جامی، دارای نثری آمیخته به نظم است. البته اشعار از جامی است که به گونه ای متناسب با متن انتخاب شده است. مصحح این رساله نیز حواشی و توضیحات مربوط به متن را در بخش دوم کتاب فراهم آورده است.

◊ شهید مطهری مرزبان بیدار

محمد خردمند، چاپ اول، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۱، ۲۱۸ص، رقیعی در این مجموعه شرح حال شهید مطهری به طبع رسیده، و افزون بر آن، خاطرات، گفته ها و نوشته های برخی شخصیت ها، و دوستان و آشنایان استاد درباره وی گرد آمده است. خاندان مطهر، فصل شکفتن، نخستین هجرت، هجرت به قم، سومین هجرت، حدیث شمع، باقیات صالحات و گلستان جاودان، عناوین اصلی کتاب هستند.

◊ علامه طباطبایی (میزان معرفت)

احمد لقمانی، چاپ اول، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، مرکز چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۱، ۱۲۰ص، رقیعی در این نوشتار پس از شرح ولادت و دوران کودکی علامه طباطبایی از فعالیت های وی در زمینه علمی چون فلسفه و ریاضیات، هیئت و نجوم، اصول و حدیث سخن به میان آمده، همچنین آثار و کتاب های وی نیز معرفی شده اند. در ادامه، خاطرات و حکایت هایی

از دوستان، آشنایان و علمای مختلف درباره علامه طباطبایی ذیل عناوینی از این دست گرد آمده است: اخلاق علامه در منزل، تهذیب نفس و خودسازی، روحیه تواضع و فروتنی، خاطرات معنوی و جلوه های هنری و ادبی.

◊ مسلمانی در جستجوی ناگجآباد: زندگینامه سیاسی علی شریعتی

علی رهنما؛ مترجم: کیومرث قرقلو، چاپ اول، تهران، گام نو، ۱۳۸۱، ۶۰۶ص، وزیری

دکتر علی رهنما، استاد اقتصاد دانشگاه آمریکایی پاریس، با نگرشی آکادمیک زندگی نامه سیاسی علی شریعتی را از کودکی تا مرگ پی می گیرد. نویسنده ابتدا مواضع سیاسی حزب توده و احمد کسروی را بررسی می کند؛ سپس کانون نشر حقایق اسلامی و نهضت ملی شدن نفت و خدایرستان سوسیالیست را طرح می کند. آن گاه سال های تحصیل شریعتی در مزینان و مشهد و پاریس را شرح می دهد. نویسنده می گوید تا آبشخورهای فکری شریعتی را در ایران و جهان نشان دهد. از همین روست که به آرای ماسینیون، برگ، گورویچ، سارتر و فانون بیشتر توجه می کند تا از این رهگذر میزان تأثیر شریعتی از آرای آنان باز شناخته شود. بخش عمده ای از مطالب کتاب به حسینیه ارشاد و تربیت نسل انقلابی و تدوین مانیفست اسلامی اختصاص دارد. آخرین گفتار کتاب به پرده آخر زندگی شریعتی یعنی زندان و مهاجرت و مرگ در غربت تخصیص یافته است.

◊ سید قطب از ولادت تا شهادت

صلاح عبدالفتاح خالدی؛ مترجم: جلیل بهرامی نیا، چاپ اول، تهران، احسان، ۱۳۸۱، ۷۲۰ص، وزیری کتاب در سه بخش تنظیم شده است. نویسنده پس از ذکر مقدماتی درباره زادگاه و خانواده سید قطب، به تحصیلات سید قطب در قاهره، خدمت در آموزش و پرورش، فعالیت های ژورنالیستی، همگامی او با محمود عقاد و روحیات وی اشاره می کند. مطالب بخش

دوم، درباره فعالیت‌های سیاسی سید قطب و چگونگی مخالفت او با جمال عبدالناصر و دستگیری و حاکمه اعلام اوست. بخش پایانی کتاب به فضایل و میراث ادبی و آثار دینی-کلامی سید اختصاص یافته است.

◇ تاریخ ادبیات کودکان ایران: ادبیات کودکان دوره مشروطه

محمد محمدی، زهره قاینی، چاپ اول، تهران، چیستا، ۱۳۸۱، ۴۵۲ص، رحلی جلد سوم از تاریخ ادبیات کودکان ایران به بررسی ادبیات کودکان در دوره مشروطه اختصاص یافته است. در این کتاب، ریشه‌های پیدایش انقلاب مشروطه، از آغاز صدارت میرزا تقی‌خان امیرکبیر، پی گرفته شده است. نگارندگان کتاب یادآور می‌شوند: با گسترش آموزشگاه‌ها، نخستین کتاب‌های آموزش کودکان در مدرسه‌های سیاسی نو منتشر شد. از آن‌جا که در آن زمان میان کتاب‌های درسی و غیر درسی کودکان مرزی وجود نداشت، همه کتاب‌های ادبیات فارسی آن دوره بررسی و تحلیل شده است. در بررسی کتاب‌های درسی، در مرز سال ۱۳۰۰ باز نایستادیم، بلکه به سبب همسانی شکل و اندرونه، روند انتشار کتاب‌های درسی را تا چاپ برنامه ریزی شده آنها از سوی آموزش و پرورش پی گرفتیم... در این دوره، گونه‌های ادبی تازه در ادبیات کودکان پدید آمد. ترجمه آثاری از ادبیات کودکان و نوجوانان کشورهای دیگر به ویژه کشورهای اروپایی، نگارش رمان‌های نوجوانان، پدیداری ادبیات غیرداستانی در مقوله‌هایی همچون تاریخ و علوم، نگارش داستان کوتاه یا حکایت نو و انتشار نشریه برای نوجوانان، از دستاوردهای ورود فرهنگ غرب به ایران و برخورد آن با فرهنگ سنتی کشورمان بود. با پدیداری این گونه‌های ادبی، گستره ادبیات نو کودکان ایران شکل گرفت... گسترش چنین پدیده‌هایی به دگرگونی اندیشه کودک و نوجوان ایرانی انجامید... این کتاب حاوی تصاویر، جدول‌ها و نمودارهای مختلف است. در برخی فصل‌ها، کتاب‌شناسی

کتاب‌های بررسی شده در آن فصل، درج شده است؛ برای نمونه در فصل ادبیات عامیانه و کتاب‌های درسی، جدول‌هایی برای نشان دادن وضعیت کلی نشر این کتاب‌ها در آن دوره آمده است. این مجموعه، علاوه بر بررسی کتاب‌های کودکان به زبان فارسی، ادبیات اقوام دیگر ایرانی بررسی و تحلیل شده است. همچنین در هر دوره مشخص، ویژگی‌ها و جریان‌های ادبی و اجتماعی آن دوره با نقد و تحلیل همراه شده، پدیدآورندگان یا مؤلفان کتاب‌های کودک یا آثاری که به ادبیات کودک مرتبط می‌شده، معرفی گردیده است. ادبیات سنتی کودکان و پیدایش ادبیات نوین کودکان دو مبحث اصلی این کتاب به شمار می‌آیند که در بخش نخست، علاوه بر یادی از وضعیت اجتماعی و فرهنگی روزگار مشروطیت، به جایگاه کودک در دوره مشروطه اشاره شده آن‌گاه آموزش و پرورش و ادبیات مکتب‌خانه‌های بررسی می‌شود و در پی آن قصه‌های بلند عامیانه معرفی می‌گردد. مباحث بخش دوم مربوط به زمینه‌های پیدایش ادبیات نو کودکان و دگرگونی در ادبیات داستانی کودکان بوده افزون بر آن، کتاب‌های کودکان در عصر تجدید خواهی معرفی می‌شود. در این بخش همچنین مواد آموزشی و نخستین کتاب‌های درسی فارسی و ادبیات غیرداستانی کودکان و نوجوانان بررسی می‌گردد. در انتهای این بخش به نقش دختران در کتاب‌های کودکان و نخستین نشریات نوجوانان اشاره شده است.

◇ تاریخ ادبیات کودکان ایران: ادبیات کودکان دوره مشروطه

محمد محمدی، زهره قاینی، چاپ اول، تهران، چیستا، ۱۳۸۱، ۴۵۵ص، رحلی در جلد چهارم از تاریخ ادبیات کودکان ایران ابتدا سه مقوله ترجمه در ادبیات کودکان ایران، پیدایش رمان نوجوانان و شکل‌گیری نقد ادبیات کودکان بررسی می‌شود؛ سپس ریشه‌های شعر کودک باز شناخته شده مبحث بعدی به ادبیات نمایشی کودکان اختصاص

می‌یابد. در بخش ادبیات کودکان قوم‌های ایرانی آموزش و پرورش کودکان یهودی در ایران و ادبیات کودکان کردی، آذری، ارمنی و آشوری شرح و بررسی شده است. بخش‌های پایانی کتاب شامل تصویرگری کتاب کودک در دوران مشروطه و جدول‌ها و نمودارهاست.

◇ اسنادی از مشاهیر ادب معاصر ایران: سید محمدعلی جمالزاده

علی میرانصاری، چاپ اول، تهران، سازمان اسناد ملی ایران، پژوهشکده اسناد، ۱۳۸۱، ۶۱۶ص، وزیری

در دفتر چهارم از مجموعه اسنادی از مشاهیر ادب معاصر ایران اسناد و نامه‌هایی مربوط به سید محمدعلی جمالزاده درج گردیده است. کتاب با زندگی نامه نویسنده و فهرست آثار او آغاز می‌شود؛ سپس گزیده‌ای از تمام اسناد اهدایی جمالزاده به سازمان اسناد ملی ایران در چهار بخش تدوین می‌گردد. بخش اول پنجاه سند درباره تولد، دوره تحصیل و استخدام جمالزاده در سفارت ایران در برلن بوده، همچنین در خصوص فعالیت‌های علمی، فرهنگی و مانند آن در بخش اول اسنادی فراهم آمده است. در بخش دوم، ۲۸ نامه از جمالزاده به شخصیت‌های فرهنگی و علمی پاریزی، امیری فیروزکوهی، علی‌اکبر سیاسی، مجتبی مینوی، عبدالله انتقام، هوشنگ نهاوندی، زین‌العابدین موتمن، غلامحسین یوسفی و احسان یارشاطر. بخش سوم مربوط به ۵۷ نامه از چهره‌های علمی و ادبی به جمالزاده درباره مسائل فرهنگی و سیاسی به طبع رسیده است. انتهای کتاب شامل برگزیده‌ای از متن دست‌نوشته‌ها و تصاویری از جمالزاده و نزدیکان اوست.

◇ به روایت سعید نفیسی: خاطرات سیاسی، ادبی، جوانی

علیرضا اعتصام، چاپ اول، تهران، نشر مرکز، ۱۳۸۱، ۸۲۰ص، وزیری

این مجموعه مربوط به خاطرات سال‌های ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۰ سعید نفیسی بوده که حاصل

آشنایی و معاشرت وی با رجال سیاسی و ادبی است. کتاب در سه بخش خاطرات سیاسی، خاطرات ادبی و خاطرات جوانی تدوین یافته است. مقدمه کتاب از عبدالحسین نوایی درباره سعید نفیسی و خاطرات اوست. وی درباره مقالات کتاب می گوید: «... در این مجموعه ... نوشته های سعید نفیسی عنوان خاطرات ادبی و مطبوعاتی استاد نام گرفته و قسمتی دیگر خاطرات سیاسی استاد و تحت عنوان خیمه شب بازی. ولی این دو خیلی با هم اختلاف ندارند. چه بسا از افرادی در هر دو سمت یاد کرده: عارف، ادیب الممالک، سید اشرف الدین، عشقی، ایرج، وحید دستگردی، بهار، رضا شهرزاد و ابوالحسن فروغی، اقبال، رشید یاسمی و در قسمت دوم از قوام السلطنه، مشیرالدوله، سید اضراف الدین، ادیب الممالک، نصرت الودله، زیرک زاده، هژیر، دکتر سعید خان کردستانی، رزم آرا، مظفر فیروز، عارف، ایرج، عشقی، قزوینی، یحیی خان قره گزلو، رضا شهرزاد، کسروی، فرج الله بهرامی، اقبال آشتیانی، آیرم، عبرت. از این فهرستی که شتاب زده به دست دادم خود به خود چند مطالب روشن می شود. نخست این که سعید نفیسی طرح از پیش آماده کرده ای برای این رشته مقالات نداشته و لابد از او خواسته بودند که چیزی برای سپید و سیاه بنویسد و او هم بنا بر عادت مألوف نه نگفته و چیزی نوشته است. دیگر آن که در قسمت سیاسیون هم باز خواه ناخواه جنبه علمی و ادبی اشخاص را در نظر داشته نه صرفاً مسائل سیاسی و مراتب اداری را؛ بدین معنی که اگر از مشیرالدوله یادی کرده به کتاب های ارزنده او نظر داشته نه حوادث روزگار صدارت و وزارت میرزا حسن خان مشیرالدوله را، و یا اگر از داور و نصرت الدوله و هژیر یاد کرده باز از این جهت بوده که آنان و دیگر افراد نظیر آنان مردمان مستعد و هوشمندی بوده اند که در این سرزمین میان بر زده و راه سیاست را برای خود انتخاب کرده بودند که زودتر به مقام و شهرت و ثروت برسند و

رسیدند، ولی سر در سودای خود کردند و به علت زرنگی زیاد جوان مرگ شدند و در همان دام شناخته شده زور و زری افتادند که خود بیشتر رقیبان و حریفان خود را در آن گرفتار کرده و روزی چند بر جای ایشان نشسته بودند و سرانجام جاذبه اصل خویش بازگشته و دوستان و عزیزان و فرهیختگان را که در عرصه ادب با ایشان انیس و جلیس بوده آورده است و باز از عشقی و عارف و ایرج و اقبال و رشید یاد کرده و محامدشان را بر شمرده، از نکات ضعفشان به سرعت گذشته و بر مرگ همه آنان افسوس خورده و از همه ایشان به نیکی نام برده و به خوبی یاد کرده است. با این همه بسیار روشن است که با مردان عرصه سیاست میانه خوبی ندارد و از آنان که با سیاست بافی و سیاست بازی یک چند چون میر نوروزی بر مسند وزارت می نشینند و به این قرون فخر می فروشند در حد شعور و استعداد و طمع، ثروتی فراهم می آورند و سپس با ساز و سر نای انگ خورده و رسوا از کار برکنار می شوند خوشش نمی آید...». در پایان کتاب، تصاویری از سعید نفیسی و دوستان و نزدیکان وی به چاپ رسیده است.

◇ مسلمانان در بستر تاریخ

یعقوب جعفری، چاپ اوگ، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۱، ۳۰۴ص، وزیری در این کتاب، طی هشت بخش، دستاوردهای سیاسی، فکری، فلسفی، آموزشی، مادی، علمی، هنری و ادبی تمدن اسلامی به اختصار معرفی می شود. بخش اول با اشاره ای به چگونگی ظهور اسلام آغاز می شود و در پی آن، عوامل و زمینه های گسترش سریع اسلام در سرزمین های دیگر ذکر می گردد. بخش دوم که به معرفی تشکیلات حکومتی مسلمانان اختصاص یافته، شامل این مباحث است: مراکز حکومت، نیروهای مسلح، وزارت و وزیران، اعزام حاکم به ولایات، مسئله قضاوت، شهرسازی و شهرداری، روابط خارجی، صنعت و کشاورزی، در بخش سوم با عنوان درگیری های فکری و عقیدتی از

عوامل پیدایش اختلافات فکری و روش های متفاوت در تبیین عقاید و احکام سخن می رود. بخش چهارم به فلسفه و فلاسفه اختصاص یافته، طی آن مکتب های گوناگون فلسفی معرفی می شود؛ همچنین مؤلف با اشاره به ادوار فلسفه در اسلام، ارتباط داستان های تمثیلی با فلاسفه اسلامی را نمایان می سازد. بخش پنجم درباره مسائل آموزشی، مراکز آموزشی، نحوه آموزش و اهمیت آموزش در اسلام است. در بخش ششم با دستاوردهای مسلمانان در زمینه علوم مختلف مادی آشنا می شویم که از آن جمله اند: پزشکی، فیزیک، مکانیک، شیمی، علوم ریاضی، نجوم و هیئت، تاریخ و جغرافیا. بخش هفتم به بحث درباره علوم اسلامی اختصاص یافته که شامل تفسیر و علوم قرآن، فقه و اصول فقه، حدیث و حدیث شناسی، کلام و عقاید است. آخرین فصل دستاوردهای مسلمانان در عرصه ادبیات و هنر را معرفی می کند که مشتمل بر حوزه های ادبیات، مقاله نویسی، نثر فنی و سجع در ادبیات، نقد ادبی، مراکز ادبی کوفه و بصره، لغت نویسی و هنر است. کتاب با فهرست اعلام به پایان می رسد.

◇ پژوهشگران معاصر ایران

هوشنگ اتحاد، چاپ اوگ، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۸۱، ۶۱۴ص، وزیری در جلد چهارم از مجموعه پژوهشگران معاصر ایران، علاوه بر شرح زندگی و آرای احمد کسروی (۱۲۶۹-۱۳۲۴) و سعید نفیسی (۱۲۷۴-۱۳۴۵) شیوه های تحقیقی این دو، و زمینه های مطالعاتی آنان بررسی شده مجموعه ای از اظهار نظرهای مختلف و متعدد درباره این دو فراهم آمده است. مطالب گسترده درباره جنبه علمی و پژوهشی دو محقق نامبرده، با نمونه هایی از نثر آنها همراه شده با فهرست آثار ایشان به پایان می رسد. صفحات پایانی به کتاب نامه و فهرست اعلام اختصاص یافته است.

◇ صفویان

امین بنانی؛ مترجم: یعقوب آژند، چاپ

اوگ، تهران، مولی، ۱۳۸۱، ۳۸۸ص، رقی
 بیشتر بخش‌های این کتاب نوشته راجر
 سیوری صفوی سانس دانشگاه تورنتو است.
 در بخش اول کتاب، ایران در آستانه ظهور
 صفویان، که برگرفته از کتاب مطالعاتی در
 تاریخ صفویان ایران است، فروپاشی امپراتوری
 تیموری، و ظهور دو سلسله ترکمان قراویونلو
 و آق‌قویونلو و سرانجام، عوامل و علل ظهور
 صفویان بررسی شده است. مطالب بخش
 دوم که در شش فصل سامان یافته برگرفته از
 دانشنامه اسلام است. نویسنده در بخش سوم
 که ساختار اجتماعی-اقتصادی دوره صفویان
 را به بحث گرفته از مجله مطالعات ایرانی
 انتخاب شده است. در این بخش، نویسنده
 دو مسئله سنت و تحول را مطرح نظر قرار
 داده و با آن پیکربندی جدید اجتماعی-اقتصادی
 دوره صفوی را پژوهیده است. بخش چهارم
 به تشکیلات کشوری و لشکری دوره صفویان
 اختصاص یافته است. این بخش همه برگرفته
 از کتاب مطالعاتی در تاریخ صفویان ایران
 است. بخش حاضر در شش فصل تنظیم شده
 و دو فصل نهایی آن را دو پژوهشگر دیگر، آن
 لمبتن استاد بازنشسته دانشگاه لندن و لارنس
 لکهارت استاد در گذشته انگلیسی نوشته‌اند.
 اولی از یادنامه هانری ماسه برگزیده شده و
 دومی از مجله اسلام انتخاب گردیده است.

مدرنیته ایرانی، روشنفکران و پارادایم فکری
 عقب‌ماندگی در ایران

تقی آزادار مکی، چاپ اوگ، تهران، اجتماع،
 ۱۳۸۱، ۲۶۲ص، وزیری

مؤلف در این کتاب براساس جامعه‌شناسی
 پارادایمی، جریان روشنفکری ایرانی را از
 بدو شکل‌گیری تا شهریور ۱۳۲۰، بحث و
 بررسی می‌کند. تلاش اصلی نویسنده معرفی
 متون اصلی روشنفکری، طرح دیدگاه
 اصلی‌ترین روشنفکران در هر نسل به صورت
 مثالواره، طرح گفت‌وگوهای عمده در قالب
 پارادایم عقب‌ماندگی و بازشناسی اندیشه
 نوسازی در ایران است. پرسش اصلی کتاب
 این است که آیا در طول بیش از یکصد سال که

از آشنایی ایرانیان و به طور خاص روشنفکران
 ایرانی با اندیشه غربی می‌گذرد، اندیشه و نه
 رفتار و عمل اجتماعی آنان دچار تغییر بنیادی
 شده است یا خیر؟ در صورت تغییر بنیادی،
 نمودها و شواهد آن کدام است؟ مباحث
 کتاب در ۹ فصل سامان یافته است. در فصل
 اول و دوم ضمن توجه به وضعیت اجتماعی،
 سیاسی و فرهنگی شکل‌گیری اندیشه نوسازی
 و جریان روشنفکری، چارچوب نظری نیز
 مطرح شده است. در فصل سوم تلاش شده
 مبانی و مشخصات مدرنیته ایرانی تشریح و
 تبیین گردد. فصل چهارم به بحث درباره یکی
 از عناصر مدرنیته ایرانی با عنوان مدرنیته و
 سنت در ایران اختصاص یافته است. در فصل
 پنجم تلاش شده تعبیری که در این کتاب از
 پارادایم عقب‌ماندگی وجود دارد باز شناخته
 شود. اندیشه نوسازی در سه نسل روشنفکری
 متأثر از پارادایم عقب‌ماندگی در فصل‌های
 بعدی بررسی می‌گردد. در فصل ششم درباره
 اندیشه بعضی از روشنفکران نسل اول بحث
 شده، همچنین ویژگی‌های آنها بازگو و منابع
 روشنفکری ایشان معرفی شده‌اند. این نسل
 مصادف با اولین دوره رویارویی ایرانیان با
 غرب شکل گرفت (البته بیشتر روشنفکران
 این نسل سیاح و بازرگان بودند). ویژگی‌های
 فکری، منابع روشنفکری و انواع گروه‌های
 روشنفکری نسل دوم در فصل هفتم به تحلیل
 درآمده که از آن جمله‌اند: ملک‌خان، میرزا
 آقاخان کرمانی، آخوندزاده، سید جمال‌الدین
 اسدآبادی و کواکبی. فصل هشتم به بحث
 درباره نسل سوم روشنفکر ایرانی اختصاص
 دارد. این نسل در کنار دولت جدید پهلوی
 شعار نوسازی را سر داده و در نوسازی نظامی،
 اداری و سازمانی جامعه تلاش می‌کنند. در
 فصل آخر نحوه و میزان تطور پارادایم
 عقب‌ماندگی از نسل اول به نسل دوم و سپس
 نسل سوم روشنفکری به بحث گذاشته می‌شود.
 در این مبحث؛ برای شناسایی میزان پیوستگی
 و تفاوت پارادایم‌ها از یک دیگر، از شبکه
 روابط بین نسل‌های متعدد روشنفکری و

سهم روشنفکران مرزی و روشنفکران مستقل
 در انتقال مفاهیم فکری از یک پارادایم به
 پارادایم دیگر، سخن به میان آمده است.
 فهرست منابع و فهرست اسامی پایان‌بخش
 کتاب است.

رودخانه خروشان عشق نگاهی به زندگانی

دکتر سید حسین فاطمی

محمود حکیمی، چاپ اوگ، تهران، قلم،
 ۱۳۸۱، ۲۲۴ص، رقمی

دکتر حسین فاطمی، از مبارزان سیاسی و از
 یاران دکتر مصدق بوده که در این کتاب زندگی،
 افکار و مبارزات نامبرده در دو فصل تنظیم
 شده است. فصل اول زندگی تا کودتای ۲۸ مرداد
 فاطمی از دوران کودکی تا کودتای ۱۳۳۲
 است و در فصل دوم مطالب مختلفی
 درباره دکتر فاطمی فراهم آمده که از آن جمله
 است: گفت‌وگو با دکتر سعید فاطمی
 (خواهرزاده و یاور دکتر حسین فاطمی)،
 یادداشت‌های فاطمی در دوران پنهان شدن از
 دست رژیم شاه؛ بخشی از مقاله بهنود درباره
 فاطمی و داستان کوتاه. دکتر سید حسین
 فاطمی در سال ۱۲۹۶ در نائین متولد شد. در
 خانواده‌ای اهل علم و روحانی پرورش یافت
 و از سنین نوجوانی وارد فعالیت‌های مطبوعاتی،
 روزنامه‌نگاری و سیاسی شد. سمت‌ها و
 فعالیت‌های او فهرستوار از این قرار است:
 همکاری با روزنامه باختر اصفهان، سردبیری
 روزنامه ستاره باختر (۱۳۱۶-۱۳۲۴)، تأسیس
 روزنامه باختر امروز، شرکت در جبهه ملی
 در کنار دکتر مصدق، معاونت سیاسی و
 پارلمانی دکتر مصدق، نماینده مجلس در
 دوره هفدهم، وزارت امور خارجه دولت
 دکتر مصدق، مبارزات علنی با شاه و دربار،
 کودتای ۲۸ مرداد و اختفای دکتر فاطمی،
 حمله ارازل و اوپاش و زخمی شدن دکتر
 فاطمی، محاکمه در دادگاه نظامی و محکومیت
 به اعدام در آبان ۱۳۳۳. دکتر فاطمی هنگام
 اعدام ۳۷ساله بود. در سال ۱۳۳۰ با دختر
 سرتیپ سبطی ازدواج کرد و تنها یک فرزند
 ذکور از او باقی ماند.

◀ تاریخ سیاسی جنگ تحمیلی عراق علیه جمهوری اسلامی ایران

علی اکبر ولایتی، چاپ اول، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۱، ۵۲۸ص، وزیری نگارنده در یازده فصل کتاب، چگونگی شکل گیری جنگ ایران و عراق و تصویب قطع نامه ۵۹۸ و جریان عادی سازی روابط دو کشور را بررسی می کند. فصل اول به ریشه ها و زمینه ها و دلایل آغاز جنگ اختصاص دارد. نویسنده در همین فصل از نبرد چالدران و قرارداد صلح زهاب و ادعاهای ارضی نیز سخن می گوید و در فصل دوم، چگونگی اشغال و بازپس گیری خرمشهر بررسی می شود. فصل سوم و چهارم به تأثیرات منطقه ای و بین المللی فتح خرمشهر و واکنش سازمان ملل متحد و جنبش عدم تعهد و کنفرانس اسلامی و اجلاس سران عرب و کاربرد سلاح شیمیایی توسط عراق تخصیص یافته است. در سه فصل بعدی از سیاست های آمریکا، شوروی، فرانسه و انگلستان، زمینه های صدور قطع نامه ۵۹۸ و تحریم تسلیحاتی و اقدام نهایی برای آتش بس سخن به میان می آید. نویسنده در فصل هشتم درباره مذاکرات ژنو و ملاقات با دبیرکل سازمان ملل متحد در ژنو، در فصل نهم درباره تحریک دیپلماتیک دبیرکل، در فصل دهم در باب تبادل نامه بین روسای جمهوری دو کشور ایران و عراق و بالاخره در فصل یازدهم درباره اجرای قطع نامه ۵۹۸ گفت و گو می کند. وی در پایان نتیجه می گیرد: تنها حسن نیت و درک و تفاهم می تواند این بازمانده های ناشی از جنگ تحمیلی را نیز بر طرف کند.

◀ تاریخ اجتماعی و زندگانی مشاهیر شهرستان محلات: همراه با چشمه های آب گرم و خواص درمانی آنها

خلیل شیرازی، چاپ اول، تهران، کارین، ۱۳۸۱، ۲۹۶ص، وزیری کتاب حاضر با هدف معرفی ویژگی های شهرستان محلات در استان مرکزی تهیه شده و در آن به معرفی علما و مشاهیر این شهرستان،

همچنین معرفی چشمه های آب گرم و خواص درمانی آنها تأکید بیشتری شده است. کتاب متشکل از چهار فصل است. در فصل اول از وجه تسمیه، تاریخچه، پیشینه باستانی و تاریخی، حوادث مهم تاریخی، اماکن باستانی و تاریخی، و اماکن متبرکه صحبت شده است. در فصل دوم شرح زندگانی مشاهیر و منسوبین محلات در چند گروه: علما و روحانیون، دانشگامیان و پیشگامان ادب، شعرا و عارفان، خطاطان و نویسندگان، رجال سیاسی و اداری آمده است. در فصل سوم وضعیت طبیعی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیای طبیعی شهرستان محلات توصیف شده است. در همین فصل منابع آب این شهرستان بررسی شده که شامل مطالبی در خصوص چشمه های آب گرم، تأثیر درمانی آنها، جدول های آزمایش آب های معدنی، رودخانه ها، قنات و تقسیم بندی و روش استفاده از آب در محلات است. در فصل سوم همچنین به تقسیمات کشوری، جمعیت آموزش و پرورش، آموزش عالی، بهداشت و درمان، اقتصاد کشاورزی، صنعت و تجارت، معادن و وضع کار و فعالیت محلات اشاره شده است. در آخرین فصل کتاب تقسیمات توابع، شهر، بخش ها و دهستان های محلات معرفی می شود. کتاب با نمایه اشخاص و فهرست منابع به پایان می رسد.

◀ جغرافیا و تاریخ کردستان (حدیقه ناصریه و مرآت الظفر)

علی اکبر وقایع نگار کردستانی، چاپ اول، تهران، توکلی، ۱۳۸۱، ۳۷۶ص، وزیری علی اکبر وقایع نگار کردستانی فرزند میرزا عبدالله منشی که در دستگاه حکمرانان اردلان و والیان کردستان علاوه بر منشیگری و قایع نگاری، سمت مشاور و آمارگر را نیز بر عهده داشته، تصمیم می گیرد که با توجه به کتاب تاریخ الاکراد کتاب حدیقه ناصریه را نوشته آن را به ناصرالدین شاه تقدیم دارد. نویسنده در بخش اول کتاب، ملوکات و

رودخانه ها و کوه ها و ایلات کردستان و حکمرانان اردلان و حکمرانان غیر محلی کردستان را بررسی می کند. در بخش دوم به مسائلی همچون جلوگیری از ورود عشایر جاف، انتقال جذامی ها، مجلس عیش و بی بند و باری، فلک کردن کلاتر شهر، شورش مردم و ترور ناصرالدین شاه می پردازد. نویسنده در کتابش از تمجید و ستایش بیش از حد از ناصرالدین شاه قاجار و امرای وقت کردستان، دریغ نموده است. مصحح کتاب معتقد است که نویسنده در داوری هایش همیشه جانب انصاف را رعایت نکرده، بلکه بعضاً نسبت های ناروایی به طوایف و عشایر کردستان می دهد که شایسته نیست.

◀ سیاست و دیانت در اسرائیل

محمد ماضی؛ مترجم: غلامرضا تهامی، چاپ اول، تهران، سنا، ۱۳۸۱، ۳۷۶ص، رقیعی نویسنده در این کتاب ساختار اجتماعی و اقتصادی اسرائیل و احزاب و گروه های دینی فعال در آن سرزمین را بررسی می کند. وی در بخش اول اطلاعاتی درباره یهودیان غربی، یهودیان شرقی، یهودیان صابرا، اعراب و مسئله مهاجرت ها، صهیونیسم، لیبرال صهیونیسم حزب کار، گروه های فشار، سندیکاهای کارگری و جنبش های صلح گرا، به دست می دهد. کتاب مربوط به ریشه های عقیدتی احزاب و گروه های دینی است. حسیدیه، خاخام ها، حریدیه، محاکم دینی، موسسات آموزش دینی، مراسم و سنن و نمادها از جمله موضوعات و مسائل مطرح شده در این بخش هستند. نویسنده معتقد است که هدف این بررسی شناخت احزاب و گروه های دینی در اسرائیل از یک سو و آگاهی از نقش آنها در تأثیر گذاری بر تصمیمات و اقدامات سیاسی و اطلاع از تناسب قدرت پارلمانی احزاب و گروه های دینی و دستاوردهای عملی آنان در صحنه سیاسی از سوی دیگر است.

◇ **ایران شناسی، فرازاها و فرودها: مکاتباتی با دکتر پرویز رجبی**
کیانوش کیانی هفت لنگ، چاپ اول، تهران، توس، ۱۳۸۱، ۱۴۴ ص، رقعی
این کتاب مکاتباتی است میان دکتر پرویز رجبی و دکتر کیانوش کیانی هفت لنگ درباره ماهیت و قلمرو ایران شناسی و فراز و فرود آن که در آنها از تعریف ایران شناسی، قلمرو ایران شناسی، حدود و گستره آن، ایران شناسی کلاسیک، ایران شناسان و مستشرقان نامدار ایران، آشنایی با بیوگرافی و آثار و شرح حال آنان، معرفی ایران شناسان وطنی و نحوه تحقیقات آنان، خلاصه مباحث ایران شناسی و کوشش‌های ایرانی، آینده ایران شناسی و کشورشناسی، آینده ایران شناسی و مسائلی از این دست سخن به میان آمده است. در پیش گفتار کتاب نیز تاریخچه ای کوتاه از فرآیند ظهور و تداوم ایران شناسی و ویژگی های آن درج شده است. در پایان کتاب فهرست اعلام آمده است.

◇ **ساختار نهاد و اندیشه های دینی در ایران عصر صفوی (تاریخ تحولات دینی ایران در سده های...)**

منصور صفت گل، چاپ اول، تهران، خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۸۱، ۶۸۲ ص، وزیری
اثر حاضر پژوهشی است درباره ساختار نهاد و اندیشه و تحولات دینی ایران در عصر صفوی (سده های دهم تا دوازدهم هجری قمری) که نگارنده تلاش می کند به این پرسش ها پاسخ گوید: در سال های فرمانروایی صفویان، ساختار سیاسی چگونه بود و چه پیوندی با ساختار دینی داشت؟ ساختار دینی در شکل نهادی شده آن چه کارکردهایی داشت و این کارکردها در ارزیابی عمومی چگونه دسته بندی می شوند؟ درون مایه اندیشه نهاد دینی چه بود؟ گرایش های فکری اصلی این دوران چه بودند و هر یک از آنان چه تأثیر اجتماعی و سیاسی داشتند؟ ویژگی های اساسی ساختار نهاد دینی در حوزه آموزش، تعمیم تجربیات نهاد دینی و تکاپوهای اقتدار

در آن چگونه بودند؟ نهاد دینی چه ساختار اقتصادی داشت و این ساختار چه تأثیری بر تکاپوهای آن می گذاشت؟ مهم ترین دستاوردهای علمی آن چه بودند؟ ساختار گروه های کوچک دینی چگونه بود؟ ... فصل مقدماتی کتاب، کلیاتی است درباره منبع شناسی تاریخ نویسی ساختار دینی ایران عصر صفوی. موضوع فصل یکم، بررسی ساختار سیاسی و اجتماعی دولت صفوی، روند و تحولات آن به ویژه در سال های پایانی فرمانروایی است. در فصل دوم چشم انداز فراگیر ساختار سخن دینی سخن ایران در دوران صفوی بررسی شده، در قالب چهار دوره از روند عمومی تحولات مربوط به ساختار دینی به میان می آید. در فصل سوم ساختار اقتصاد دینی (نهاد اوقاف) و چگونگی پشتیبانی اقتصادی ساختار دینی و نقش ساختار سیاسی در آن بررسی می گردد، همچنین انواع اوقاف صفوی و ساختار و کارکرد هر یک معرفی می شود. موضوع فصل چهارم، بررسی تحولات ساختار دیوانی دینی است که در آن، علاوه بر صحبت از پیدایی، ساخت و کارکرد مقام ملاباشی، مناصب صدارت و شیخ الاسلامی و سایر مناسب نیز به بحث گذاشته می شود. در آخرین فصل، ساختار و کارکرد اندیشه ای نهاد دینی تحت چهار عنوان تشریح می گردد که عبارت اند از: کارکرد مشروعیت بخشی، کنش ها و واکنش های اندیشه ای، گرایش های سازگاران و ناسازگاران، و کارکرد بیرونی ساختار دینی که به پیدایی نسل جدیدالاسلامان انجامید. کتاب با نتیجه گیری، کتابشناسی مفصل (شامل نسخه های خطی، منابع چاپی فارسی و عربی و مقالات) و فهرست اعلام به پایان می رسد. گفتنی است کتاب حاضر، رساله دکتری نویسنده در رشته تاریخ از دانشگاه تهران بوده است.

◇ **خاطرات شهید سید محمد واحدی**
مهناز میزبانی، چاپ اول، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱، ۳۱۶ ص، رقعی

در این کتاب، خاطرات فدائیان اسلام (شامل خاطرات نواب صفوی و سید محمد واحدی و برخی دیگر از رهبران فدائیان) به قلم شهید سید محمد واحدی، یکی از اعضای فعال گروه، درج شده است. در این خاطرات، چگونگی تشکیل گروه فدائیان و فعالیت های آن به تفصیل بازگو می شود. این خاطرات، ابتدا در مجله خواندنی ها در نوزده شماره در قالب سلسله مقالات به چاپ رسید که علت درج آن پاسخ به برخی مقالاتی بود که علیه فدائیان اسلام منتشر می گردید. خاطرات مندرج در کتاب را نواب صفوی تقریر نموده و سید محمد واحدی آن را به رشته تحریر کشیده است. خاطرات با این موضوعات تدوین شده است: شکل گیری جمعیت فدائیان اسلام، نقشه کشته شدن کسروی چگونه کشیده شد؟، چه کسانی مأموریت قتل کسروی را پیدا کردند؟ همکاری با آیه الله کاشانی، مجمع مسلمانان مجاهد چگونه تشکیل گردید؟ مجمع مجاهدین اسلام چگونه تشکیل شد، دستگیری آیه الله کاشانی، فدائیان در انتخابات دوره شانزدهم، ترور هژیر، محاکمه امامی، استاد خلیل طهماسبی، ترور رزم آرا، اختلاف با حکومت دکتر مصدق، اعتصاب آبادان و میتینگ مسجد شاه، و دستگیری نواب صفوی. کتاب با فهرست اعلام و تصاویر تعدادی از اسناد به پایان می رسد.

◇ **زندگی سیاسی-اجتماعی**
مصطفی میرسلیم، چاپ اول، تهران، پیام آزادی، ۱۳۸۱، ۴۰۰ ص، رقعی
کتاب حاضر به طرح مسائل اجتماعی-سیاسی حال حاضر، تجزیه و تحلیل آنها و راه کارهایی در زمینه های مختلف پرداخته است. کتاب از هفت بخش تشکیل شده است. بخش اول درباره قانون اساسی است که طی آن برخی از اصول قانون اساسی و چگونگی اجرای آن اصول با این موضوعات بررسی و تحلیل می شود. نگارنده در بخش دوم با عنوان انقلاب و تمدن اسلامی مشکلات

مؤلف می خوانیم: دونه در سرزمین ترکیه، با اهداف پنهانی که در درون داشت، توانست نقش مهمی در سقوط و ویرانی امپراتوری عثمانی ایفا کند. در تولد رژیم صهیونیستی و اشغال فلسطین نیز گام مهمی برداشته است، این نقش آفرینی تا پس از انقلاب لایکی سال ۱۹۰۹م به دست اتحادیون (حزب اتحاد و ترقی) و درگیر شدن حکومت عثمانی در جنگ جهانی ادامه داشت و در بنیان گذاری دولت لائیک مشارکت فعال داشته اند و سرانجام بر مراکز عمده اقتصادی و فرهنگی و خبررسانی مسلط شدند و تا به امروز مطبوعات ترکیه را در انحصار خود دارند.

◁ ادبیات

◇ روزی روزگاری

موسسه فرهنگی پژوهشی کتیبه؛ مترجم: اکبر حسینی، سارا نصرتی، چاپ اول، تهران، پژوه، ۱۳۸۱، ۲۶۸ص، رقمی

این مجموعه شامل برخی حکایت های سرزمین ها و فرهنگ های مختلف است که تعدادی از آنها در فرهنگ های گوناگون با تفاوت هایی اندک نقل شده اند. در برخی از این حکایات نیز به دلیل حضور نداشتن انسان ها و نقش محوری حیوانات یا نمادهای دیگر نمی توان هویت فرهنگی خاصی برای آنها در نظر گرفت. کتاب در سه بخش - حکایت های مشرق زمین، حکایت های مغرب زمین و حکایت های جانوران- تدوین شده است. بخش نخستین کتاب متضمن ۱۹ حکایت از حکایت های مشرق زمین است و در بخش دوم، ۱۷ قصه کوتاه از مغرب زمین جمع آمده و در بخش سوم، ۳۰ حکایت روایت شده که قهرمانان آن جانوران هستند. هر قصه یا حکایت با تصاویری مرتبط با مضمون آن همراه است.

◇ هفت پیکر حکیم نظامی گنجوی

الیاس بن یوسف نظامی، چاپ اول، تهران، ایران سخن، ۱۳۸۱، ۳۷۲ص، رقمی
تصحیح این اثر نظامی با نسخ کهن صورت گرفته و در پاورقی توضیحات مفصل ابیات و

آن به حوادث مختلفی اشاره می شود که از آن جمله عبارت اند از: جنگ شیخ خزعل، جنگ تنگ تامرادی، جنگ سمیرم، نهضت جنوب، محاصره شیراز و غارت کازرون، قتل خسروخان بویراحمدی، و غائله جنوب. در این فصل همچنین شخصیت و عملکرد برخی از خوانین بویراحمدی ارزیابی می شود و در پایان فصل، مستن دو فسقره پیمان نامه سیاسی عبدالله خان با عناوین پیمان نامه چم اسپید و پیمان نامه سرگچینه درج می گردد. فصل دوم نیز به معرفی و شرح حال بزرگان، شاعران و مشاهیر تیره ها و طوایف بویراحمدی اختصاص یافته است. در بخش پایانی عکس های متعددی از نمونه اسناد مهم سیاسی درباره حوادث مربوط به بویراحمدی، همچنین عکس هایی از اشخاص معرفی شده و معروف بویراحمدی به چاپ رسیده است. کتاب با نمایه اسامی به پایان می رسد.

◇ نقش یهود در ترکیه نگرشی کوتاه بر فرقه یهودی دونه

مصطفی طوران؛ مترجم: مصطفی پورامینی، چاپ اول، تهران، سمیع، ۱۳۸۱، ۱۰۰ص، رقمی

این کتاب نگرش و تحلیلی است بر تاریخچه، سرگذشت و عملکرد فرقه یهودی دونه در ترکیه که از شش فصل تشکیل شده است. نویسنده در فصل اول چگونگی تأسیس و مؤسس فرقه دونه را بیان می کند. در فصل دوم چگونگی انشعاب در فرقه تشریح شده است. در فصل سوم روابط درونی اعضای این فرقه بازگو می شود. فصل چهارم تحلیلی است مستند از چگونگی روابط دونه با مسلمانان ترکیه. در فصل پنجم به برخی بحران ها و جنجال ها که از سوی دونه در تاریخ معاصر ترکیه صورت گرفته، اشاره شده است. مباحث فصل ششم نیز به ارتباط حزب اتحاد و ترقی ترکیه با دونه مربوط می شود. فهرست منابع پایان بخش کتاب است. در بخشی از مقدمه های مترجم و

جامعه انقلابی و گذشته و آینده تمدن اسلامی را در هفت فصل بررسی می کند. فصل های هفت گانه این بخش عبارت اند از: به کجا می رویم؟ براندازی انقلاب اسلامی؛ انقلاب اسلامی و بحران نوگرایی؛ نظریه توم؛ چه کم داریم؟؛ شعار صریح؛ ما و تمدن اسلامی. در بخش سوم که آزادی و انتقاد نام گرفته از اهمیت آزادی و ارزش آن و روش های درست استفاده از آزادی بیان برای انتقاد و نیز موضوع رسانه ها و افکار عمومی بحث شده است. بخش چهارم درباره احزاب و انتخابات است که ذیل ۹ فصل شامل بحث های مختلف راجع به تشکل های سیاسی و انواع انتخابات و شیوه های تبلیغات و سازگاری سیاسی است. بخش پنجم با عنوان دانشگاه و مدرسه و جوانی تحلیلی است از وضع دانشگاه ها و آموزش و پرورش و ورزش و مشکلات اجتماعی جوانان. در بخش ششم (میراث فرهنگی و طبیعی) ضایعاتی که متوجه میراث فرهنگی، ساخت و سازهای شهری و محیط زیست و منابع طبیعی است بررسی می شود. در آخرین بخش با عنوان فرهنگ و جامعه و خانواده به نابسامانی های فرهنگی و خانوادگی و چاره جویی آنها اشاره شده است.

◇ رجال بویراحمد: نگاهی گذرا بر زندگی سیاسی نظامی برخی از بزرگان بویراحمد

حامد اکبری، چاپ اول، یاسوج، فاطمیه، ۱۳۸۱، ۳۰۴ص، وزیری

مجموعه حاضر شرح کوتاهی است از زندگانی سیاسی-اجتماعی بزرگان ایل بویراحمد، به همراه معرفی کوتاهی از تیره و طوایف آنها. در این مجموعه، همچنین برخی اشعار مربوط به این بزرگان، به انضمام بعضی از اسناد قدیمی که نویسنده در اختیار داشته، به طبع رسیده است. کتاب با مقدمه ای تاریخی بر شناخت ایل بویراحمد و مقدمه ای جامعه شناختی و اجتماعی درباره این ایل آغاز می شود؛ سپس مطالب کتاب در دو فصل فراهم می آید. فصل اول به معرفی حاکمان بویراحمد اختصاص می یابد که طی

واژگان درج گردیده است. مثنوی هفت پیکر (هفت گنبد یا بهرام‌نامه) در بحر خفیف مخبون مقطوع با ۵۱۳۶ بیت به سال ۵۹۳ق. سروده شده است. نظامی در این مثنوی زندگانی بهرام را از زمان تولد رفتن به حیره، پرورش یافتن در آن سرزمین، بازگشتن به ایران و جلوس او بر تخت شاهی شرح می‌دهد؛ آن‌گاه از ازدواج بهرام با هفت دختر از هفت پادشاه هفت اقلیم و جای دادن آنها در هفت گنبد سخن می‌راند. بهرام که هر روز هفته را مهمان یکی از دختران است، به هفت داستان مختلف از آنان گوش می‌سپارد. شاعر پس از توصیف داستان‌ها از پریشانی اوضاع کشور به سبب غفلت بهرام از ملکداری و حمله پادشاه چین به ایران و ظلم راست روشن، وزیر بهرام، و هوشیار شدن بهرام گفت و گو می‌کند. در پایان داستان، رفتن بهرام به دنبال گورخر و ناپدید شدن او روایت می‌شود.

◊ آب طربناک (تحلیل موضوعی دیوان حافظ)

یحیی یثربی، چاپ اول، تهران، آفتاب توسعه، ۱۳۸۱، ۶۴۰ص، وزیر

نگارنده در آغاز کتاب از مبانی معرفت‌شناختی عرفا و مضامین اصلی شعر حافظ سخن می‌گوید. وی با طبقه‌بندی معانی و مضامین اشعار که عموماً عرفانی است، ابتدا تعریفی از آن به دست می‌دهد؛ سپس ابیات مرتبط با هر مدخل را درج می‌کند. پاره‌ای از موضوعات طبقه‌بندی شده کتاب عبارت‌اند از: تجلی و آفرینش، مبادی سلوک، ریاضت، مرشد و پیر، عنایت معشوق، سماع، فنا، راز، اوصاف عشق، عشق و رنج و بلا، امید و آرزوی وصال، موانع وصال، خاطرات لحظه‌های وصال، نقد و نکوهش دنیا، خمريات، و مدياح و مراثی.

◊ برای هر ستاره: مجموعه اشعار محمد زهری (۱۳۷۳-۱۳۰۵)

محمد زهری، چاپ اول، تهران، توس، ۱۳۸۱، ۶۷۶ص، رقی

کتاب مجموعه سروده‌های محمد زهری

(۱۳۰۵-۱۳۷۳)، شاعر معاصر ایرانی است که در آن کلیه آثار وی - با این عناوین - به چاپ رسیده است: جزیره، گلایه، شب‌نامه و قطره‌های باران، ... و تتمه، مشت در جیب؛ پیر ما گفت؛ چند شعر دیگر؛ سروده‌ها و غزل‌های منتشر ناشده زهری و غزل‌ها. در بخش انتهایی کتاب برگزیده موضوعی نقدها - درباره شعر زهری - درج گردیده است. این نقدها شامل بررسی سبک، ویژگی اشعار، زبان، فرح و مضامین اجتماعی و تغزلی سروده‌های زهری است. شعرهای زهری که در دو قالب سنتی و نو نظام یافته به اقتضای زمان، اجتماعی و به اقتضای احوال شاعر، عاشقانه است.

◊ مجموعه‌ها

◊ مجموعه مقالات مطالعات ایرانی

محمدعلی شعاعی و دیگران؛ مترجم: مجید جعفری، چاپ اول، تهران، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، ۱۳۸۱، ۵۲۰ص، وزیری

در این مجموعه، مقالاتی که در زمینه فرهنگ و تمدن ایرانی به طور کلی، و در رشته‌های ادبیات و عرفان، هنر و باستان‌شناسی، جامعه و تاریخ، تاریخ علم و تکنولوژی و مردم و سرزمین به طور خاص به قلم اندیشمندان ایرانی تألیف شده، گرد آمده است. این مقالات که پیش از این منتشر شده عبارت‌اند از: گوته و حافظ، همدلی از هم‌زبانی بهتر است؛ از چهار طاق تا چهار باغ (رمزپردازی در صورت معماری ایرانی)؛ جلوه‌های آیات و اذکار در نگارگری اسلامی ایران؛ بررسی توصیفی تطبیقی سه فرهنگ عمومی فارسی؛ جامع آدمیت و انشعاب آن، آغاز و انجام یک انجمن سیاسی دوران مشروطیت؛ تأملی در تجلی مذهب در سینمای مستند ایران؛ چهارچوب اصلی موسیقی تعزیه، موسیقی ردیفی است؛ داگرنوتیپ در کتاب‌ها و نوشته‌های عکاسی دوران قاجار؛ کهن‌ترین توصیف از

تخت جمشید در زبان فارسی؛ ارزیابی آموزش عالی در برنامه‌های اول و دوم؛ نکاتی چند در باب کارشناسی آثار هنری ایرانی در خارج.

◊ خلاصه مقالات همایش فرهنگ لر

ناصر فکوهی، مرتضی ادیبی، چاپ اول، تهران، نقش سیمرخ، ۱۳۸۱، ۱۰۸ص، رقی

همایش فرهنگ لر، سومین همایش از مجموعه همایش‌های فرهنگ‌شناسی است که به اهتمام گروه انسان‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی تهران با همکاری معاونت پژوهشی دانشگاه تهران با همکاری معاونت پژوهشی دانشگاه تهران و انجمن انسان‌شناسی ایران در سال ۱۳۸۰ برگزار شد. در این مجموعه، خلاصه ۷۰ مقاله از همایش یاد شده براساس نام خانوادگی نویسندگان مقالات درج گردیده است. در این مقالات جنبه‌های مختلف قومی-عشایری، فرهنگی، اجتماعی، هنری، ادبیات، فولکلور، دانش بومی و نقش حیوانات در فرهنگ مردم لر به بحث گذاشته شده است. عناوین تعدادی از مقالات بدین شرح است: الگوی تغییرات فرهنگی، اجتماعی و ناحیه‌گرایی؛ اضطراب انسان کوه‌نشین از محیط پیرامونش؛ سیمای لر در مثل‌ها و داستان‌های مثلی فارسی؛ عناصر کهن اساطیری در باورهای مردم لرستان؛ زندگی بر اریکه قدرت در ایران؛ زبان و ادبیات بختیاری؛ بررسی آیین مهر در لرستان براساس مدارک مردم‌شناسی؛ نگهداری و پرورش زنبور عسل به روش سنتی در بختیاری؛ کتیبه‌های دوره اسلامی لرستان؛ طب سنتی در لرستان؛ آداب و رسوم قوم لر؛ بررسی انسان‌شناختی ضرب‌المثل‌های لرستان؛ سوگ و سوگ‌خوانی در لرستان؛ چگینی‌ها و نقش آنان در نهضت جنگل؛ حیوانات در باورها و اعتقادات عشایر لر و بازی‌های محلی لرستان.

